

Van Kwaliteitssysteem tot World Class Onderwijssysteem

Van Kwaliteitssysteem tot World Class Onderwijssysteem

Praktische Handleiding voor Kwaliteit- en Onderwijsmanagement

Door: P.H.J van den Broek

*Je kunt een mens niets leren.
Je kunt hem slechts helpen het in hem zelf te vinden.*

Galileo Galilei (1564 – 1642)

Copyright

Titel boek: Van Kwaliteitssysteem tot World Class Onderwijssysteem

Auteur boek: P.H.J. van den Broek

© 2014, P.H.J. van den Broek

Uitgegeven in eigen beheer

E-mail: pivdbroek@hotmail.nl

UITGEVER Mijnmanagementboek.nl

ISBN 9789403760568

1^e druk: 2014

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd,
opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand
en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze,
hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen
of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord

1 Inleiding	1
2 Kwaliteitssysteem	3
2.1 Organogram	
2.2 Bedrijfsprocessen	
2.3 Procedures	
2.4 Werkprocessen	
2.5 Overlegstructuren	
2.6 Functieomschrijvingen	
2.7 Procesmatrix	
3 Kwaliteit van het werkproces	31
4 Onderwijsontwikkeling	35
4.1 Beroepsprofielen	
4.2 Leerdoelen en toetsen	
4.3 Kennis en vaardigheden	
4.4 Leerplannen	
4.5 Lesmodules	
4.6 Werkwijze onderwijsontwikkeling	
5 Kwaliteit van het onderwijsproces	58
6 World Class Onderwijssysteem	62
6.1 Beroepsprofiel versus opleidingsniveaus	
6.2 Vakgericht versus beroepsgericht onderwijsproces	
6.3 Docent- versus studentgestuurd leren	
6.4 Kwaliteitsborging	
6.5 Onderwijsorganisatie	
6.6 Onderwijsontwikkelingsmodel	
6.7 Onderwijskolom	
Begrippenlijst	99
Literatuurlijst	105

Voorwoord

De aansluiting van het onderwijs op het bedrijfsleven is een complex vraagstuk. Zeker wanneer men zich realiseert dat zowel de activiteiten van bedrijven en de leerplannen van de onderwijsinstellingen continu in beweging zijn. Daarnaast zijn er grote verschillen in de wijze waarop bedrijven en onderwijsinstellingen zijn georganiseerd. Beroepen en werkzaamheden zijn sterk aan veranderingen onderhevig. Het onderwijs zou zich continu moeten aanpassen zodat geschoolde mensen beschikken over de kennis en vaardigheden om te kunnen functioneren in de hedendaagse maatschappij en arbeidsmarkt. Zo ziet men dat naast het klassikaal lesgeven, ook andere vormen van onderwijs worden aangeboden zoals: online leren, werken en leren, werkplekleren, opdrachtgericht leren en combinaties hiervan. Deze andere vormen van onderwijs ontstaan onder anderen door: de mogelijkheden die ICT biedt, commerciële initiatieven, nieuwe wetgeving en ambities van onderwijsinstellingen om te vernieuwen. Afgelopen decennia ben ik werkzaam geweest in dit werkveld. Ik heb de ontwikkelingen gevolgd en heb hierdoor inzichten gekregen in de samenhang tussen de ontwikkelingen in het bedrijfsleven en het onderwijs. Deze inzichten wil ik delen door middel van dit boek.

Een van de zaken die ik constateerde is dat het bedrijfsleven en het onderwijs geen standaard formulering gebruiken voor het beschrijven van de prestatie van een persoon. Dat men de prestatie van een persoon voor ieders begrip duidelijk kan omschrijven op een gestandaardiseerde wijze is van belang, omdat dit de basis vormt voor het: opleiden, examineren, leidinggeven en beoordelen van mensen. In dit boek worden een aantal praktische standaarden besproken en geïllustreerd die te samen geschikt zijn voor het omschrijven van de prestatie van een persoon. Daarnaast wil ik onderwijsinstellingen aansporen om de kennistoepassing binnen de leeromgeving beter af te stemmen op de kennistoepassing in de werkomgeving. Kennis van vakgebieden is belangrijk, maar het opleiden van mensen in werkprocessen is minstens zo belangrijk, omdat werkprocessen de basis vormen voor de samenwerking en het professioneel handelen van mensen binnen een organisatie. Onderwijsinstellingen in het beroepsonderwijs wordt gevraagd om op te leiden in het kunnen uitvoeren van werkprocessen, dit noemt men beroepsgericht opleiden. Beroepsgericht opleiden heeft voor het onderwijs als consequentie dat steeds meer leeropdrachten in een ‘werksituatie’ uitgevoerd dienen te worden. Klassikale lessen en theorie-examens voldoen dan niet meer om beroepsgerichte opleidingsdoelen te realiseren. Ook ziet men werknemers niet meer werken op aanwijzing van de leidinggevende, maar hun opdrachten opvragen met behulp van informatiesystemen. Het volgen van lessen en maken van huiswerk in opdracht van de docent zou dan ook plaats kunnen maken voor studentgestuurd leren. Studentgestuurd leren houdt in dat studenten leerplannen raadplegen en lesmodules afronden die de onderwijsinstelling beschikbaar stelt.

Rond 1990 kreeg ik in het bedrijfsleven te maken met TQM programma's. TQM staat voor Total Quality Management. Deze stroming reikte een aantal methodieken aan die mensen en teams kunnen gebruiken om op een systematische wijze samen te werken en werkwijzen te ontwikkelen. Het doel van de TQM programma's was en is, het minimaliseren van de kwaliteitsproblemen. Belangrijke onderdelen van TQM programma's zijn: het beschrijven van bedrijfsprocessen en het standaardiseren van werkprocessen. In de jaren daarna gingen bedrijven zich certificeren. Door de (ISO) certificering werden de bedrijven aangespoord om naast organogrammen ook procedures en werkinstructies te documenteren. Daarnaast stimuleerde de overheid de innovatie in het onderwijs. Wetgeving werd veranderd en er werden tal van projecten en ontwikkelingen in gang gezet. Er moest meer aandacht komen voor de individuele leerling en de aansluiting op de beroepsmarkt moest verbeteren. Leervormen zoals 'Het studiehuis in het voortgezet onderwijs', werden mogelijk gemaakt en verdwenen net zo snel weer. Rond het jaar 2000 is een start gemaakt met het vastleggen van beroepsprofielen voor het middelbaar beroepsonderwijs. In eerste instantie schreef de overheid voor dat studenten geëxamineerd moesten worden aan de hand van de vastgestelde competenties bij een beroepsprofiel. Echter de relatie tussen de werkzaamheden die deel uit maken van het beroep en de competenties die getoetst werden was onvoldoende om de werkuitvoering te borgen. Men sprak over competentiegericht onderwijs. Sinds 2012 wordt door de overheid voorgeschreven dat werkprocessen geëxamineerd dienen te worden. Een werkproces is een serie handelingen en beslissingen die een persoon uitvoert om een resultaat op te leveren dat voor de organisatie bruikbaar is. Deze werkprocessen zijn vastgelegd in kwalificatiedossiers. Sindsdien wordt er gesproken over beroepsgericht onderwijs. Dit alles illustreert dat er veel gebeurt om de aansluiting met de beroepsmarkt te verbeteren en om de innovatie in het onderwijs te stimuleren.

In de hedendaags kwaliteitssystemen van bedrijven zijn de taken en werkprocessen van een functionaris duidelijk beschreven. De beschrijving van taken en werkprocessen vindt men ook terug in de kwalificatiedossiers voor het MBO anno 2012. Wanneer de onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven de werkprocessen als uitgangspunt nemen voor het beroepsgericht onderwijs is de aansluiting tussen het bedrijfsleven en het onderwijs te borgen. Een punt van aandacht is wel dat de werkprocessen op het juiste abstractieniveau zijn uitgewerkt. Verder is het van belang dat men in staat is om op een objectieve en toetsbare wijze te beschrijven waaraan men afmeet of een werkproces juist is uitgevoerd. Dit laatste kan dienst doen als leerdoel en ook als werkopdracht. Tot deze conclusies kom ik niet alleen door het volgen van de ontwikkelingen op het gebied van kwaliteitsmanagement en onderwijsinnovatie, maar ook door de theorieën die aangereikt worden door de 'CRI methode' van Dr. Robert F. Mager en het boek 'Industrie en organisatie' van prof. ir. C.H. Botter.

Mijn inzichten en kennis heb ik omgezet naar praktische stappenplannen en werkstandaarden. Deze stappenplannen en werkstandaarden zijn geschikt om op een succesvolle wijze een kwaliteitssysteem en een onderwijssysteem op elkaar aan te laten sluiten en vorm te geven.

Tijdens het schrijven van dit boek realiseerde ik me dat een onderwijsinstelling een ontwikkeling door moet maken om met de beroepgericht onderwijsdoelen en alternatieve leervormen die nodig zijn om deze onderwijsdoelen te realiseren, om te kunnen gaan. Hierin ligt mogelijk ook de oorzaak waarom tal van initiatieven zoals 'Het studiehuis' niet direct tot een succes leiden. Hoe deze ontwikkeling van een onderwijsinstelling er uit kan zien heb ik vervolgens in dit boek uitgewerkt. Ik spreek dan over het 'Onderwijsontwikkelingsmodel'. Dit boek is dan ook geschreven voor iedereen die zich direct of indirect bezighoudt met het: opleiden, examineren, leidinggeven, professionaliseren en/of beoordelen van mensen. Ik acht dit boek ook zinvol voor iedereen die gebruik maakt van kwaliteits- en onderwijssystemen. Dit boek verschaft inzicht in het doel, de kwaliteit, het nut en de beperkingen van documenten zoals: procedures, werkinstructies, functieomschrijvingen, leerplannen en lesmaterialen. Tot slot beveel ik aan om eerst de begrippenlijst door te nemen, dit vereenvoudigd de leesbaarheid van dit boek. De begrippenlijst is opgenomen aan het einde van dit boek.

Pieter van den Broek
Helmond, januari 2014

